

DİJİTAL VATAN SAVUNMASI: R/PLACE ETKİNLİĞİ

DIGITAL HOMELAND DEFENSE: THE R/PLACE EVENT

Canan GÖNÜLLÜ¹

Öz

Dijitalleşen ve küreselleşen dünyada, insanın duyuş, düşünüş ve kavrayışının 'sanal cemaat'lerden etkilendiği bilinmektedir. Günümüzde bireyler, günlük aktivitelerini dijital platformlara ve sosyal mecralara taşımaktadır. Sosyal mecralar bireylerin görüş bildirdikleri, kişisel ilişkilerini sürdürdükleri ya da genel olarak vakit geçirdikleri mecralardır. Bireyler, sosyal mecralarda kimliklerini sergilemekten ve sanal olan bu mecralara anlam yüklemekten geri kalmamaktadır. Dünyanın bilinen forum sitelerinden olan Reddit'in gerçekleştirmiş olduğu R/Place etkinliği de sosyolojik pek çok konuyu içinde barındırmaktadır. Farklı ülkelerin katılımıyla gerçekleştirilmiş olan etkinlikte, bireylerin gerçekleştirilen etkinliğe yüklediği anlamlar ve dijital platform üzerindeki kullanıcı davranışları incelenmesi gereken bir durum olarak karşımıza çıkmıştır. Sosyal medya üzerinde gerçekleştirilen ve kimi çevrelerce sadece bir 'oyun' olarak algılanabilme potansiyeline sahip olan bir etkinlik, milyonlarca kişinin dijital savaş meydanı haline dönüşebilmiş ve çeşitli sembollerle gruplar, var olma mücadelesi vermiştir. Bu çalışmada, R/Place etkinliği, sosyolojik perspektifle incelenmeye çalışılmıştır. Etkinlikte yer alan durumlar, kimlik kavramına ilişkin alt kavramlar çerçevesinde incelenmiştir. Konu, içerik analizi yöntemiyle yorumsamacı bir yaklaşımla ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, Küreselleşme, R/Place, Kimlik, Kültür, Aidiyet.

Abstract

It is known that in a digitalized and globalized world, human perception, thinking and understanding are highly influenced by 'virtual communities'. Today, individuals carry all kinds of daily activities to digital platforms. Social media are places where individuals express their opinions, maintain personal relationships or spend time in general. Individuals do not hesitate to exhibit their identities in social media and to add meaning to these virtual media. The R/Place event of Reddit, one of the world's known forum sites, also includes many sociological issues. In the event, which was held with the participation of different countries, the meanings attributed to the event by individuals and user behaviours on the digital platform emerged as a situation that should be examined. An event that is held on social media and has the potential to be perceived only as a 'game' by some circles has turned into a digital battleground for millions of people and groups have struggled to exist with various symbols. In this study, R/Place activity was tried to be examined from a sociological perspective. The situations in the activity were examined within the framework of the sub-concepts related to the concept of identity. The subject was handled with a hermeneutic approach with content analysis method.

Keywords: Digitalization, Globalization, R/Place, Identity, Culture, Belonging.

1. Dr. Öğr. Üyesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, cgonullu@mehmetakif.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-7387-1718>

Makale Türü **Article Type**
Araştırma Makalesi Research Article

Başvuru Tarihi/Application Date
29.09.2022

Yayına Kabul Tarihi/Acceptance Date
05.11.2022

DOI
10.20875/makusobed.1182163

Bu makaleye atf yapmak için:

Gönüllü, C. (2022). Dijital vatan savunması: R/Place etkinliği. *MAKU SOBED*, (36), 157-173. <https://doi.org/10.20875/makusobed.1182163>

EXTENDED SUMMARY

Research Problem

The aim of this study is an effort to understand and explain the behaviour of individuals in international interaction sociologically. It was tried to analyse the activities on digital platforms through the concept of identity.

Research Questions

What are the sociological foundations of group behaviour exhibited by individuals in activities organized on digital platforms and seen as games?

Literature Review

The purpose of the literature review is to reveal the sociological counterpart of the behaviours exhibited in the R/place activity. Along with the literature review, the foundations of sociological concepts were brought together by being inspired by other studies. In this way, the study is placed in a conceptual framework.

Methodology

The study is a study whose theoretical framework was kept broad. The data obtained from online sources about the R/Place activity, which is the subject of the study, were brought together and these data were analysed with a content analysis method and a hermeneutic approach.

Results and Conclusions

With the effect of globalization, the idea that cultures, individuals and nations approach each other and have a tendency to homogenize is found in the literature. However, people living together, in some cases, do not welcome the contrary behaviour; they can be ignored, or punished with different sanctions. Individuals feel a need for differentiation while only representing themselves in society. However, when assuming the role of a member of a social group or living in a society, they may behave more inclined to adopt an attitude towards homogenization that conforms to the given norms and rules of the society. Because individuals who exhibit contrary behaviour may face some sanctions, even if they are not written, with the rules they have determined.

At this point, the meanings attributed to the concept of identity by users on digital platforms, which are accessible to almost all citizens of the world, come into question. It has been observed with the R/Place event that the feeling of competition is fuelled by the digital events offered to the participation of millions of people through websites. It is an activity where the rules are to paint pixels with only five minutes intervals. But it soon turned into a battle for individuals to make visible the symbols of the groups they felt belonged to. In addition, the activity has evolved into a situation that causes it to come into solidarity with those of its own in order to prove its existence by destroying the others. This is a situation that can be read as a reflection of the most basic instinct, 'survival'. A digital proof of the fact that individuals become stronger by siding with their own was realized with this event.

1. GİRİŞ

Sosyal bir varlık olan insan; davranışlarında, kültürlendiği toplumun izlerini taşımaktadır. Bireysel perspektiften bakıldığında çeşitli davranış örüntülerinin, bize söz konusu özne hakkında bilgi verebileceğini görebilmek mümkündür. Toplumsal perspektiften bakıldığında ise bu davranış örüntülerini gören toplum bireyleri ya da toplumsal grupların, davranışı gerçekleştiren bireyi konumlandırma ihtiyacı duyabileceği dikkat çekmektedir. Türk toplumunda yabancı bir kültüre ait davranış örüntüleri gösteren bir birey, kendisini birebir topluma tanıtmaya dahi, toplumun içindeki diğer bireyler onu gösterdiği davranış özelliklerine göre tanıyacak ve tanıyacaktır. Sahip olduğumuz toplumsal kodlar, aslında bizim kültürümüz, kültürümüz de toplum içinde kimliğimizdir denilebilir.

Bir bireyin başka bir bireye kimlik atfedebilmesi, sadece onun kültürel özelliklerine bakarak ya da davranışlarındaki yerel özelliklere atıfta bulunarak gerçekleşmez. Yaşam tarzı, çalışma hayatının içindeki durumu, bağlı bulunduğu örgütler de kimlik atfedebilmenin çeşitli yolları olabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında, insanların belirli bir kültüre ait olarak tanımlanmasının ya da yaşadığı yer esasına göre sınıflandırılmasının çok yaygın bir kategorize etme biçimi olduğu görülmektedir. Ancak, bireyler aynı zamanda birden fazla grup ya da çoklu grup kimliklerine sahip olabilmektedir. Bu, göz ardı edilmemesi gereken bir durumdur. Toplum tarafından oluşturulan kimliklere aidiyet hissetmek ve topluma ait olunan kimliğin özelliklerini gösteren davranışlarla yaklaşmak, kimliklerin tanımlanmasını daha kolay bir hale getirebilmektedir.

Bu noktada aidiyet kavramının önemi ortaya çıkmaktadır. Aidiyet konusunda belirtilmesi gereken en önemli şey, aidiyetin; kimliğin meşrulaştırılmasında kullanılan bir araç olabileme potansiyeline sahip olmasıdır. Bireylerin aidiyet geliştirdikleri nesnelere, kişiler, düşünceler, akımlar olabilmektedir. Bu noktada sembolleştirilen 'şey' de önem kazanabilmektedir. Bireyler kendilerini tanımlarken öne çıkardıkları özelliklerle de toplumsal birtakım mesajlar verme eğiliminde olabilmektedir.

Bireylerin en genel tanımıyla kendilerini tanımlama hali olan kimlik kavramı, içinde birçok alt kavram barındırmaktadır. Kimlikler, nesnel ölçütlere dayanabildiği gibi tamamen öznel ölçütlere de dayanabilmektedir. Kültür, sınıf, aidiyet, statü ve rol beklentileri, ırk ve millet, öteki gibi kavramlar, kimlik kavramından ayrı düşünülemeyecek ve incelenmesi gereken kavramlar olarak öne çıkmaktadır.

Günümüz toplumlarının sosyal mecralar üzerinden var oluşlarını anlamlandırma ve görünür kılma ile ilgili çabalarının olduğu da görülen bir gerçekliktir. Sosyal medyadaki arkadaşlık siteleri, dijital içerik paylaşım platformları, forumlar, sözlükler, günümüz bireylerinin dijital bir yönü ve kimliği olduğunu da açık seçik gözler önüne sermektedir. Ancak sosyal medyadaki kullanıcı davranışları, reel hayattan ayrılmaz bir hale gelmiştir. Dijital platformlar üzerinde eğitimlerin, protestoların, hareketlerin gerçekleştiriliyor olması da sosyal medyanın gündemi etkileme ve belirleme gücüyle de doğrudan bağlantılıdır.

Bireylerin, dijital platformlara olan ilgisini gözlemleyen kimi sağlayıcılar, uluslararası etkinlikler düzenleyebilmekte ve bireylerin çeşitli sosyal özelliklerinden de faydalanarak geniş katılımlı aktiviteler gerçekleştirebilmektedir. Reddit adlı sosyal paylaşım platformunun ikincisini düzenlediği etkinlik sonrası, bireylerin sergilediği davranışlar sosyolojik olarak incelenmesi gereken bir görünüm sergilemiştir.

2. YÖNTEM

Bu çalışmada R/Place etkinliği toplumsal davranışlardan yola çıkılarak bir çözümlenmeye tabi tutulmuştur. Araştırma için öncelikle internette yayımlanmış olan haberler ve videolar incelenmiştir. Bu haberler ve videolar 2017 ve 2022 yılındaki R/Place etkinliğini kapsar biçimde seçilmiştir. 2017 ve 2022 yılındaki etkinliklerin, tamamlanmış son görüntüsüne çevrimiçi haber sitelerinden ulaşılmıştır. Videolardan edinilen bilgiler ve görseller, içerik analizi yöntemi ile belirlenen 4 farklı tema dâhilinde çözümlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışma etik kurul izni gerektirmemektedir.

3. KİMLİK KAVRAMI

Her ne kadar kimlik konusunun daha çok kişilik ve bireysellelikle ilgili olduğu, sosyolojinin bu konuda fazla söyleyecek bir şeyi olmadığı, bu nedenle konunun psikolojiye bırakılması gerektiği şeklinde bir önyargı olsa da, unutulmaması gereken şey kimlikle bazı toplumsal kategoriler arasında (sınıf, etnisite ve cinsiyet) kuvvetli bir ilişkinin bulunduğudır. Bu nedenle, sosyolojinin kimlikle ilgili olarak aslında

söyleyecek çok şeyi vardır. Bu bağlamda; sosyoloji, bireylerde yansımasını bulan grup kimlikleri üzerinde yoğunlaşmaktadır. Kimlik kavramı düşünüldüğü kadar açık seçik ve sorunsuz değildir. Kimliğin tamamlanmamışlığını da dikkate almak gerekmektedir. Çünkü kimlik, sürekli hareket halinde olarak değerlendirilebilecek bir ‘ürün’ olarak da değerlendirilebilmektedir (Rutherford ve Stuart, 1998, s. 174).

Kimlik kavramının sınırlarının belli ve kesin olmamasından dolayı çeşitli disiplinlerin kavrama yaklaşımı da farklı olabilmektedir. Örneğin; antropolojik literatüre göz atıldığında kimliğin öncelikle insanın fizyolojik özelliklerine göre tanımlanmaya çalışıldığı görülmektedir. Kabaca ırk temeline göre yapıldığı söylenebilecek bu tanımlamalarda, genetik özellikler, yüz yapısı, saç tipi, boy uzunluğu, deri rengi gibi birçok kıstasın kullanıldığı görülmektedir. Kimlik kavramı bu şekilde ele alındığında, ırk temelli çözümler yapılabilmekte ve farklı insan bedenlerine gönderimler yapılarak sosyo-politik bir zeminde çatışmalara yoğunlaşılması durumuyla karşılaşılabilmektedir. Özellikle ırk kavramıyla birlikte biyolojik temelli ayrımlara rastlamak mümkündür. Bununla birlikte ırkın da bireyin toplumsal konumu ve çerçevesinde çeşitli fonksiyonlar üstlendiği de unutulmamalıdır. O halde, kavramın salt bireysel özellikleri ve biyoloji değil aynı zamanda toplumsal olanı ve kolektif kimlikleri de kapsadığı söylenebilmektedir (Rattansi ve Westwood, 1997, ss. 328-329).

Kavramı açıklamaya çalışan bazı çalışmacılar açısından ırkın dışında kimliğin temellendirilmeye çalışıldığı diğer bir kıstas ise coğrafi konumdur. Bunlara göre, “İnsan davranışının her bir yönü, iklimden hormon düzeylerine kadar bir yığın kültürel ve kültürel olmayan faktörlerden etkilenebilir. Tüm bu ‘etkiler’, bireyin bütünleşmiş yaşantısını (*unified experience*) ve yaşantıdan akıp gelen amaçlı davranışı (*intentional behaviour*) meydana getirmek için bir araya gelirler” (Bock, 2001, s. 20). “Kimliklere ilişkin herhangi bir tartışmada, yaşanılan mekân ve yerin çevresinin insan eliyle kurulması, toplumsal kimlikler kadar yeni bireysel kimliklerin oluşumunu da hem kolaylaştıran hem engelleyen önemli ve kritik bir etkidir” (King, 1998, s. 189).

Bu bağlamda, kimlikler, insan davranışıyla ölçülebilmektedir ve bu insan davranışları, biyolojik çevrelerinden ve buldukları mekândan etkilenecek açıya çıkabilmektedir. Yani bir kimse biyolojik özellikleri dikkate alınarak Türk, Fransız, İngiliz vs. şeklinde ayrılabilir ve davranış örüntüleri de bu ayrıma göre şekillenmektedir ve bu da bireyin kimliğini oluşturmaktadır. Ya da bir kimse sıcak iklimsel özelliklere sahip bir coğrafi bölgede yaşamaktaysa, davranışları diğer coğrafi bölgelerde yaşayanlardan farklı olacaktır ve bu da yine bireyin kimliğini oluşturacaktır. Farklı disiplinlerin kendi araştırma alanları çerçevesinde yapmış oldukları kimlik tanımlamaları, aynı kavramın farklı özelliklerinin dikkate alınmasıyla gerçekleştirilmektedir. Tarihsel olarak incelendiğinde de mübadele, melezleşme ve kozmopolitlik vasıtasıyla kurulmuş olan kültürel açıdan kesin tanımlamaları yapılamayan toplum örneklerine rastlamak mümkündür (Bayart, 1999, s. 63).

Kimlik konusuna psikoloji temelli bir yaklaşım getirildiğinde hareket noktası davranış olmaktadır. Davranışın, bireylerin insanın gözlenebilen tüm eylem ve etkinlikleri olarak düşünüldüğünde (Başaran, 1992, s. 14), kimlik konusunun da davranıştan ayrı düşünülemeyeceği için psikoloji tarafından incelenmesi gereken bir konu olduğu söylenebilmektedir. Bilindiği üzere, “kimlik, kimlik bunalımı, kimlik bocalaması kavramları, Erikson’un yapıtlarıyla literatürdeki yerini almıştır” (Backman ve Secord, 1974, s. 91). Bir kimsenin kimliği tespit edilmek istendiğinde, onun isminin ve çevresindeki işgal ettiği mevkiinin ne olduğunun sorulmasının yeterli olduğu görüşüne rastlamak mümkündür. Alınan cevap kişisel kimliği oluşturmaktadır ve kişisel kimlik, bu açıdan değerlendirildiğinde geniş bir anlama sahiptir. Oysa sürekli var oluşa ilişkin öznel bir duyguyu ve kapsamlı bir zihni içeren psiko-sosyal kimlik, öznel-nesnel ve bireysel-sosyal açılardan anlaşılması çok daha zor bir karakteristiğe sahip olabilmektedir (Erikson, 2003, s. 181). Günümüzdeki, kimliğin anlaşılması için kendi kendine sorulan ‘Ben kimim?’ sorusunun, geçici bir heves olarak düşünülmesinin altında yatan neden de budur (Erikson, 2003, s. 183).

Bu noktada psiko-sosyal kimlik kavramı da incelenmesi gereken bir alan olarak karşımıza çıkabilmektedir. Kimlik ve kimliği belirleme çabaları, teknolojik gelişme ve değişimler, kültürler, politik sistemler aracılığıyla yapılmaya çalışılmaktadır. Ancak psiko-sosyal kimlik kavramı bu sınıflamada göz ardı edilmemelidir. Bir organizasyonda, en etkili ve nicel olarak fazla olan üyelerin kimlik temsilleri, gruba yönelik tanımlarda öne çıkabilmektedir (Erikson, 2003, s. 184). Psiko-sosyal kimlik, aynı zamanda genel tarih ve bireysel yaşam tarihine ilişkin bütünsel bir bakış noktasından incelenebilmektedir.

Tarihsel bir çizgi izlendiğinde kimlik önce bireyin fizyolojik özellikleri temelinden yola çıkılarak tanımlanmış, küreselleşme ve başka birçok etkileşimden dolayı ‘ırk’a dayalı kimlik tanımlamalarının günümüzde kullanımının oldukça zor olduğu ve melezleşme kavramıyla kimliği kesin olarak

tanımlayamayacak olduğu zamanlar görülmüştür. Daha sonra kişinin kendini nasıl ve ne hissettiğiyle ilgili birtakım tanımlamalar ortaya atılmış fakat burada da kişinin kendini ifade ettiği toplumun içindeki davranışlarının başka bireylerde ne ifade ettiği göz ardı edilmiştir.

Kavramın sosyolojik yönüne ağırlık verildiğinde ise, bireyin içinde var olduğu ve kendini gerçekleştirdiği toplumun mevcudiyetini göz ardı etmeden kimlik tanımlamasında topluma da yer verilmesi gerektiği görülmektedir. Toplum üyesi bir birey, toplumun değer yargılarını, normlarını, gelenek ve göreneklerini, yaşama biçimini içselleştirmekte ve davranışlarını bu kalıp değer yargılarına göre sınırlayabilmektedir. Aksi durumlar da toplumda görülebilir ve toplumun bu normlarından farklı hareket eden bireyler toplum tarafından değerlendirilerek onlara bir takım sıfatlar atfedilebilmektedir. “Kimlik, bireyin kendi kendisini, davranışları, ihtiyaçları, motivasyonları ve ilgileri belirli bir ölçüde tutarlılık gösteren, kendi kendine sadık, diğerlerinden ayrı biri gibi algılanmasını içeren, bilişsel ve duyuşsal nitelikte bileşik bir zihinsel yapıdır” (Bilgin, 1994, s. 224). Rutterford ve Stuart’a göre (1998, s. 25); “Kimlik asla olağan bir konum değildir, geçmişinin ve ne olacağıın izlerini taşır. Kimlik, farklılıklar oyununda ve kendi yaşamlarımızın anlatısında kesin olmayan geçici bir noktadır. Ama böylesi bir anlayış, kimliklerin değişimini ve sapmalarını kabullenirken”, söylemsel olmayan öğeleri ve herkesin nereye ve ne kadar gidebileceğini belirleyen, güçlü kısıtlayıcı bir rol oynayan bazı değerler de göz ardı edilmemelidir.

Kimlik konusuyla statünün birlikte incelenmesi, konunun bütünselliğinin anlaşılabilmesi için önemli görülmektedir. Fichter (1993, s. 32), sosyal statüyü tanımlarken, “kişinin çevresindekilerin toplum içinde ona nesnel olarak uygun gördükleri mevki ve pozisyonlardır” şeklinde bir yaklaşım izlemiştir. Fakat sosyal statü görüldüğü kadar yüzeysel bir kavram değildir. Bir kimsenin statü sahibi olabilmesi, birden fazla etkenin bir araya gelmesiyle mümkündür. Ayrıca doğuştan gelen statüler, sonradan kazanılan statüler de vardır. Fichter’a (1993, ss. 32-33) göre de sosyal statülerin belirleyicileri sadece soy olmamaktadır. Soy, sosyal statünün belirlenmesi için bir unsur olarak görmesine rağmen; bunun yanında ekonomik faktörlerin, işlevsel yararlılığın, eğitimin, dinin ve biyolojik faktörlerin de etkilerinin olduğunu belirtmektedir.

Sosyal statüden hareketle incelenebilecek, başka bir kavram da sosyal hareketlilik ya da sosyal mobilitedir. Statü tanımı çerçevesinde, ‘sosyal hareketlilik’ tanımının incelenmesi, statünün durağan olmayan yapısının anlaşılabilmesi için önemlidir. Ayrıca sosyal statü, sadece bir bireyin sahip olabileceği bir etiketleme biçimi olabileceği gibi, aynı zamanda birden fazla bireyin ya da bir grubun da etiketlenmesi olarak algılanabilmektedir. Erkal (2005, s. 16), sosyal hareketin; fertlerin, ailelerin ve sosyal grupların toplum içinde sahip oldukları bir statüden diğer bir statüye doğru bir geçiş olduğunu öne sürmektedir.

Roller, kişilerin toplum içinde sahip oldukları statülere ya da konumlara atfedilmiş olan toplumsal beklentileri de nitelendirmektedir. Hatta roller, toplumun belirli konumlandırmalardan beklenen davranış kalıplarının gerçekleşme durumunu da analiz etme özelliğine sahip olabilmektedir (Marshall, 1999, s. 626). Toplumsal roller aslında, öğrenilen belirli türdeki davranışları içermektedir ve toplumsal roller, çevremizdekilerin bizden beklentileriyle ilgili olabilmektedir. Bu beklentiler de toplumdaki yer ile ve kısmen de olsa belirlenen özel durumlarla ilgili olabilmektedir (Elden vd., 2005, s. 534). Bireylerin toplumsal rol adı verilen, kendilerine düşen payı bazen bütünüyle kabul ettiklerini ve bu rollerin ayrıntılarını kutsayıcı bir özenle yerine getirdikleri düşünülmektedir. Bireylerin kendilerine biçilmiş toplumsal rollere uygun davranışları toplumda kabul görebilmek adına önemli bir noktadır. Bazı çevrelerce toplumsal rollere uygun davranmayanların tecrit, ayıplanma gibi durumlarla karşı karşıya kalmaları bunun en belirgin örneğidir. Toplum içinde yaşayan bir birey, toplumsal rollerin gereklerini yerine getirdiği ölçüde topluma entegrasyonunu sağlamış demektir. Farklı zaman ve mekânlarda bireylere biçilen toplumsal rollerin de farklılaştığını görmek gerekmektedir (Marshall, 1999, s. 625).

4. KÜRESELLEŞME

Günümüz çağcıl toplumlarında, toplumların arasına kesin sınırlar çekmek ve bunları korumak kolay değildir. King’e (1998, ss. 88-89) göre kim olunduğunun söylenmesi, nereden geldiğinin söylenmesi, genel olarak hangi ırktan olunduğunun, hangi ulus devletin yurttaşı ya da uyruğu olunduğunun söylenebiliyor olması; sınıfsal bir konuma kurulmuş ve görece güvenli bir toplumsal cinsiyet konumuna sahip olunması, bu dünyada uygun düşülen yerin neresi olunduğunun bilinmesiyle eşdeğerlidir. Ona göre birçok kişi daha büyük bir çoğulluk duygusuyla, bu bahsedilen toplumsal kimliklerin tamamlanmamış bir niteliğe sahip olduğu duygusuyla yaşamaktadır. Ancak belirtilmesi gereken bir nokta vardır ki; bu toplumsal kimliklerin gözden kaybolduğu söylenemeyeceği gibi, aslında artık bireyleri bir yere sıkı sıkıya bağlamıyor ve bir yere yerleştirmiyor olmasıdır.

Küreselleşme genellikle bilindiği gibi; dünyanın tek bir mekân haline gelmesi süreci olarak tanımlanmaktadır. Böylesi bir tanımlama yapıldığında; ekonomik, siyasal ya da kültürel değişkenleri susturmasına bakmaksızın kendi belirsizliklerinden bahsedebilmek mümkün hale gelmektedir (King, 1998, s. 29). Bu belirsizlikler insanların giderek birbirlerine benzemelerinden, aynı tüketim maddelerini tüketip aynı şeylerden zevk almalarından kaynaklanmaktadır.

Başat olan gruplar, olası bir kültürel direnişle karşılaşmaları durumunda; kültür unsurlarını metalaştırarak ya da bir tür kültürel yozlaşma içine yerleştirerek denetimi altına almaktadır (King, 1998, ss. 34-35). Küreselleşme konusunda sık sık söylenildiği gibi; insanlar kendilerini bir dünya kültürüne mensup hissettiklerinde bile bunun özünde başat grupların kültürü olduğu düşünülmektedir (King, 1998, s. 34). 'Jeans' adı verilen giyecek türü Amerikan ve hatta özünde Ceneviz kökenli bir giysidir. İlk yaygınlaşmaya başladığında bu giysi, özellikle batı dünyasında okurken, çalışırken ya da dinlenirken giyiliyordu ve bu konuda pek çok insan hemfikirdir. Bugün herkesin bu giysiyi kullanması, insanları Amerikalı ya da Cenevizli yapmamaktadır. Ama bu giysinin boş zamanlarda ya da çalışırken giyilmesi, *jeans* hakkındaki düşüncelerde bir Kuzey Amerika egemenliğini yansıtmaktadır, bu reddedilemeyecek bir görüştür (Baumann, 2006, s. 128).

Küreselleşme kimilerine göre toplumsal dönüşümlerin olumlu sonuçlarla yorumlanmasına neden olurken, kimilerine göre de aslında tam tersi olarak olumsuz sonuçlar ortaya koymaktadır. Küreselleşmenin farklı bir boyutu olan kültürel küreselleşme; küreselleşmenin en karmaşık ve sosyolojik açıdan en önemli alanını oluşturmaktadır. Kültürel küreselleşmenin temeli, küreselleşmenin diğer kurumsal boyutlarının kültür üzerinde vücut bulmasında yatmaktadır. Kültürel küreselleşme, dünya üzerindeki kültürel akışların artmasını ve yaygınlaşmasını ifade etmektedir. Küreselleşmenin sosyal ve kültürel sonuçları ile ilgili olarak şunlar söylenebilmektedir: Yeni dünya düzeni; parçayı, mahalli olanı, ferdi ön plana çıkarmakta, onları toplumdaki soyutlamakta, sosyal devlet anlayışını reddetmek suretiyle millî sermayeyi ve coğrafyayı vatansızlaştırma, milletleri kalabalıklaştırma; millî devlete reddiye çıkarma ve yeni kabilecilik peşinde koşmaktır (Talas, 2003). Bu durum da kimlik konusu bakımından, 'toplumsal'ın ve hatta 'grupsal'ın önemini bir nebze de olsa yitirmesiyle ilişkilendirilebilmektedir. Giddens'a göre (1996, s. 161) küreselleşmeden bahsederken; uzak yerleşimleri birbirine -yerel oluşumların millerce ötedeki olaylarla biçimlendirildiği ya da bunun tam tersinin söz konusu olduğu yollarla- bağlarken dünya çapındaki sosyal, toplumsal ilişkilerin yoğunlaştığını söylemek mümkündür.

Toplumsal ilişkilerin yoğunlaşması 'yüksek modernlikle gelen zaman-mekân ayrışmasının genişlemesinin bir sonucudur. Böylelikle insanlık tarihinde ilk defa insanların ve toplumların küresel ölçekte ilişkileri gerçeklik kazanmış olmaktadır. Küreselleşmeyi özellikle ABD'nin tek hâkim güç olduğu göz önüne alındığında Amerikalılaştırmayı Batı dışı toplumlar açısından 'rahatsız edici derecede Batılılaştırma' veya küresel ilişkilerin yoğunlaşması 'yüksek modernlikle gelen zaman-mekân ayrışması'nın genişlemesinin bir sonucu olarak yorumlamak mümkündür (Giddens, 1996, s. 62).

Küreselleşme konusu çok yönlü incelenmesi gereken konulardan biridir. Küreselleşme ile birlikte etnik unsurların önemini kaybettiği düşüncesi gündeme gelmiş olsa da esasen, küreselleşme kendi içinde çatışmanın artması durumunu da barındırmaktadır. Kimlik konusu küreselleşmeyle de ilişkilendirilerek anlatılabilecek konulardan birisidir ve konu bu perspektifle ele alındığında, statü, roller ve beklentiler de gündeme gelebilmektedir.

Kimliğin bir yönü de, toplumsal sınıfların oluşması ve toplum içinde yer almasıyla karşımıza çıkmaktadır. Rutherford ve Stuart (1998, s. 11), çalışmalarında sınıfın hala toplumsal dinamiklerin kavranmasını sağlayan bir gereklilik olduğunu vurgulamaktadır. Fakat süreçlerin yeniden oluşturulması ve eski sınıfsal kimliklerin ve kültürlerin zayıflaması, farklı kültürel ve toplumsal çatışmaların ortaya çıktığı ve yayılmaya başladığı zamana rastlamıştır. Bu nedenle sınıf kavramı toplumsal dinamikleri kavramada, içeriği biraz farklılaşmış da olsa hala önemini korumaktadır.

Kimlik araştırmalarında bireyin topluma kendisini nasıl tanıttığının üzerinde durulması gereken bir konu olduğu daha önce de belirtilmiştir. Toplumun da insanı konumlandırabilmesi için bireyin bir takım özelliklerinden yola çıkması gerekmektedir. Sosyolojik literatürde karşımıza sık sık çıkan sınıf kavramı, bireyde hem içsel hem de dışsal bazı yansımaları olan bir kavram olarak görülebilmektedir. Bock (2001, s. 78) kendi toplumunda yaptığı araştırmalarda ortaya çıkan sınıfsal gerçekliği anlatırken bir örnek üzerinden kavrama yaklaşmaktadır. Birçok radikal öğrenci için iş tulumu veya başlıklar gibi belirli giysilerin; öğrencilerin kendileri hakkında, işçi sınıfından, siyahlardan ya da tarım işçilerinden olmasıyla ilgili özdeşleşmeye gittiğini anlatmaktadır ve bunun bilinçli olarak sembolize edilen bir durum olduğunu

söylemektedir. Bireyler ait olduğu sınıfsal özelliklerine göre davranır, giyinir, düşünür. Bu bağlamda söz konusu insanın kimliğinin belirlenmesinde ait olduğu sınıfsal özellikler önemli bir yer tutmaktadır. Somutlama yapmaya çalışılırsa eğer, bir işçinin gelir düzeyi, çalışma saatleri, gidebileceği mekânların kalitesi, iletişim içinde olduğu insanlar işinin nitelikleriyle doğru orantılı olarak belirlenmiştir. Bir işçi ile karşılaştığımızda, ait olduğu sınıfı bilmemizden kaynaklı olarak onun başka özellikleri hakkında da çıkarımda bulunup bir sonuca varabiliriz.

5. DİJİTALLEŞME VE R/PLACE

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte bireylerin sosyalleşme biçimlerinden iletişim biçimlerine kadar pek çok farklılaşmayı gündelik yaşamda gözlemlemek mümkündür. Artan iletişim olanakları sayesinde özellikle iletişimin zaman ve mekândan bağımsız olmasının yanında, eğlencelerin de uluslararası özellikler taşıması gündeme gelmektedir. Toplumun sanal mecralara ilgisinin artması, Facebook, Twitter ve Instagram gibi paylaşım sitelerinin de etkisiyle, bireyler kendilerine oluşturdukları profillerle sosyalleşme gibi ihtiyaçlarını da sanal ortamlarda gerçekleştirmektedir. Bununla birlikte bazı dijital platformlarda kullanıcıların güzel vakit geçirebildikleri, oyun olarak da nitelendirilebilecek birtakım etkinliklerin yapıldığı gözlemlenmektedir. Bu etkinlikler, çevrimiçi oyunlarda olduğu gibi bireylerin sosyal ilişkiler kurmasına da imkân vermektedir.

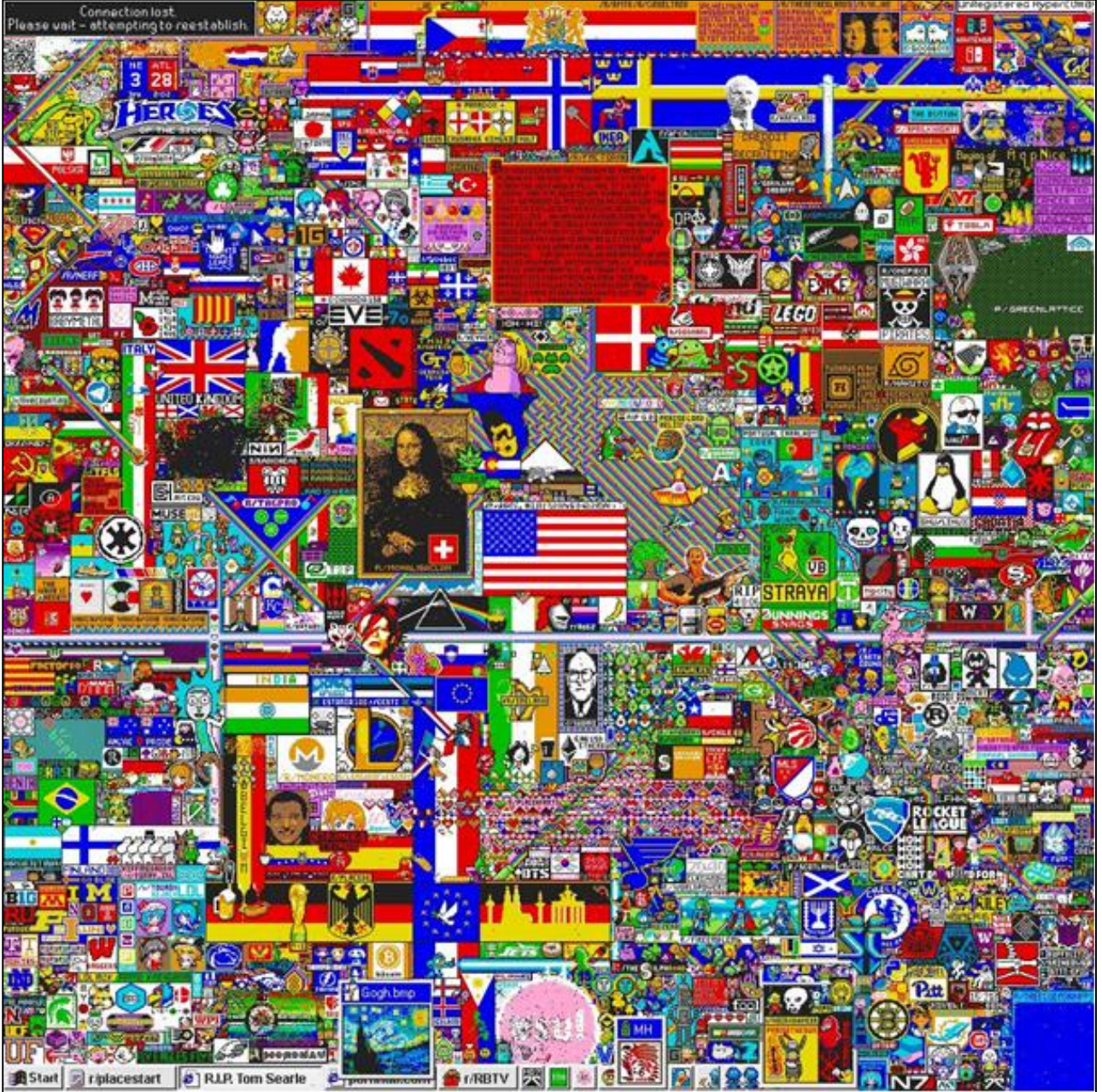
Çevrimiçi gruplar, yüz yüze gruplara benzer birtakım grup işlevlerine de sahiptir. Esasen çevrimiçi gruplar da sosyal grupların işleyişini kolaylaştıran genel prensiplere benzer birtakım prensiplere sahip olabilmekte ve bireylerarası ilişkilerin, gruba üyeliklerin ve sosyal kimliklerin oluşmasına imkân veren bir sisteme sahip olmaktadır (McKenna ve Bargh, 1999). Sosyal kimlik kuramına da benzer şekilde, bireyler sanal ağlarda da üyesi oldukları gruplarla özdeşim kurmakta ve kendi grup üyelerini başka grupların üyeleri ile kıyaslama yoluna gitmektedir (Tajfel ve Turner, 1979). Bireylerin kendi gruplarının diğerlerinden daha başarılı olduğuna inanmalarının, grup aracılığıyla kendilerine yükleyecekleri birtakım özelliklerin olmasından kaynaklandığı da bilinmektedir. Bireyler kendilerini içinde buldukları grubun özelliklerine göre de kanıtlanma ihtiyacı duymaktadır. Bazı araştırmalar (Guesan vd., 2015; O'Connor vd., 2015), sanal bir grubun üyesi olan kişilerin, diğer sanal grup üyeleriyle birtakım bağlar geliştirdiklerini ve bu vesileyle de sosyal bir kimlik edindiklerini ortaya koymaktadır. Bu durumun yansımalarından biri, Reddit'in R/Place etkinliğiyle nicel olarak da gözlemlenme şansını bulmuştur. Etkinliğe katılım sayılarından etkinlik süresince yapılan ittifaklar, sosyal mecraların bir tuşla kapatılan önemsiz mecralar olmadığını da göstermiştir.

Reddit adlı sosyal medya platformunda ilki 1 Nisan 2017 yılında gerçekleştirilen dijital etkinlik, 72 saat boyunca sürmüştür ve 218.000 kullanıcının katılım sağladığı bilinmektedir. Etkinliğin kurallarına göre, her kullanıcı, 1000×1000 piksellik tuvalde, kendi istediği herhangi bir kareye, yine kendi seçeceği 16 renkten birini yerleştirebiliyordu. İsteyen kullanıcı, istediği kadar piksel yerleştirebilirdi. Ancak, yerleştirilen her pikselden sonra birkaç dakika beklenmesi gerekiyordu (Haber Merkezi, 2017).

İkincisi 1 Nisan 2022 yılında düzenlenen etkinlikte kullanıcılar ortak bir tuvale beş dakika arayla bir piksel yerleştirerek çizim yapabilmişlerdir. Tuvalde pek çok ülke bayrağı, politik sloganlar, gökkuşağı bayrağı, film afişleri, tarihi figürlerin portreleri, şehir silüetleri gibi çeşitli tasarımlar yer almıştır. Her kullanıcının beş dakikada bir piksel koyma hakkı olduğundan kullanıcılar sub-redditler aracılığıyla organize olup kolektif şekilde çizimlerini yapabilmişlerdir. Kullanıcılar, tuvalin kısıtlı olmasından dolayı, birbirlerinin çizmiş olduğu figürlerin üzerine boyayarak kendi görsellerine yer açmaya çalışmışlardır, kullanıcıların amacı bir süre sonra diğerlerinin görsellerini sabote etmek ya da ele geçirmek olarak da görülmeye başlamıştır. Bu çekişmenin sonunda Reddit tuval alanını genişleterek daha fazla talebi karşılamaya çalışmıştır (Medyascope, 2022).

Dijital sanat eserleri olarak tanımlanan R/Place görsellerini yaratabilmek için, çeşitli çevrimiçi topluluklar birbirleri ile piksel savaşı yapmanın yanı sıra, ittifaklar kurup anlaşmalar da yapmıştır. Aynı bölge üzerinde yer alan gruplar, ittifak kurdukları gruplarla, karşı grupların saldırılarını önlemek için birlikte hareket etmişler ve savunma yapmışlardır (Gözübüyük, 2022).

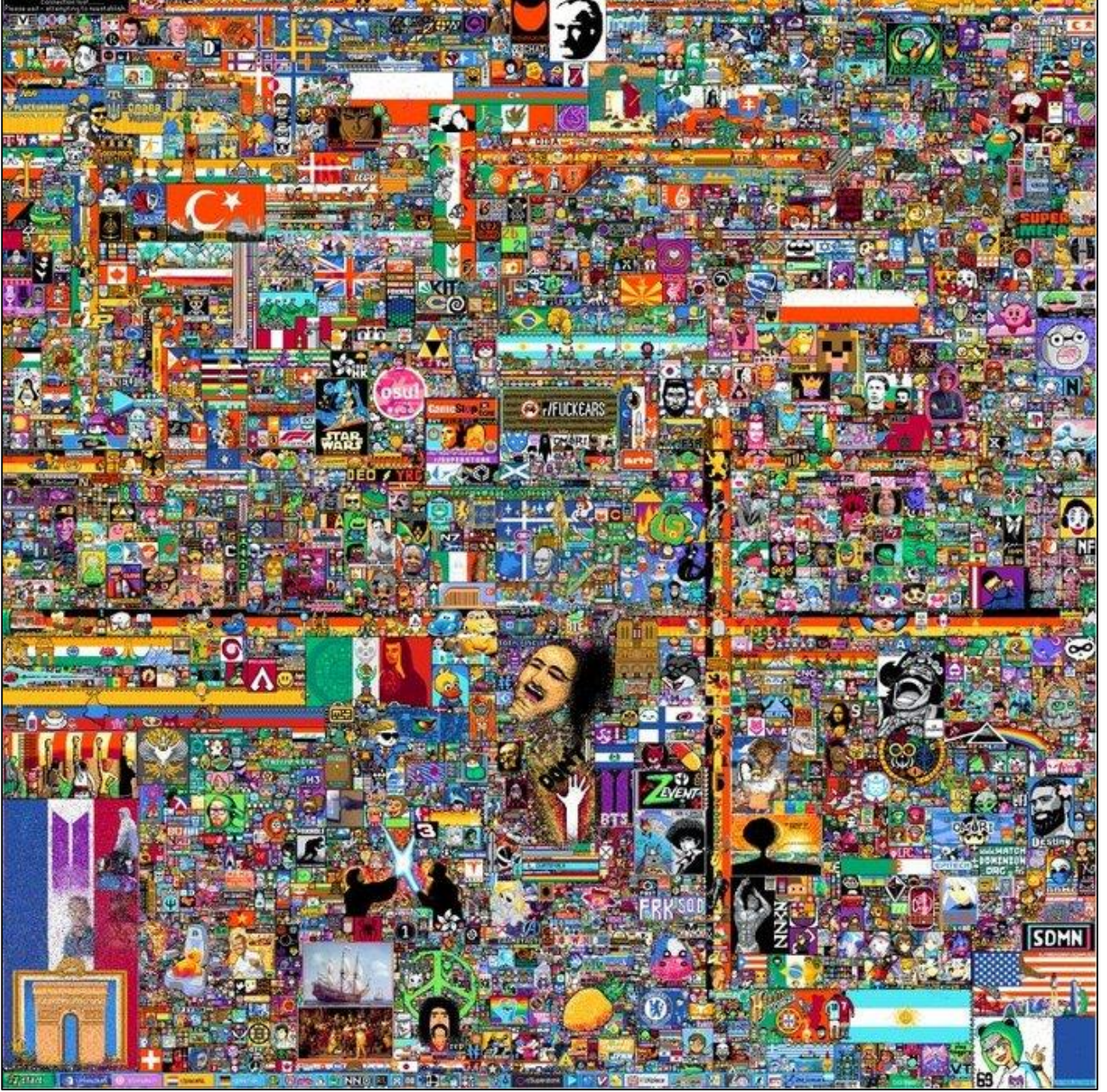
Görsel 1. 2017 R/Place Etkinliğinin Son Hali

Kaynak: (Haber Merkezi, 2017)

R/Place ile ilgili yapılan bir araştırmada, çeşitli toplulukların, tuval üzerindeki çatışmaya coğrafi yakınlık ve mevcut siyasi ya da kültürel çatışmalar nedeniyle dahil olduğunu belirtilmiştir (Vachher vd., 2020, s. 401). Etkinliğin gerçekleştiği tarihlerde, Rusya ve Ukrayna arasında yaşanan savaş, etkinlikte kendine bir karşılık bulmuştur. Bununla birlikte, görselde de görülebileceği gibi, çeşitli ülkelerden vatandaşlar kendi ülkelerine ait sembol haline gelmiş nesnelere tuvale taşımakla ilgili çaba harcamıştır. Etkinliğin dikkat çeken noktalarından biri de müzik gruplarına, filmlere, düşünce akımlarına ait sembollerin de ortaya çıkarılmaya çalışılması olmuştur. Bu noktada, kişilerin kendilerini tanımladığı şekilde, kendilerine ait bir özellik gibi gördüğü nesnelere korumak için de aidiyet duygusunun da etkisiyle çaba harcadığı düşünülmektedir.

Tuvalde herhangi bir bölgedeki piksellerin rengini sabitleyebilen taraf olmak çatışmanın kazananı olmakla eşdeğer bir motivasyon sağladığı için, katılımcıların tatmin olmasında en önemli faktör olarak görülmektedir (Vachher vd., 2020, s. 402). Çatışmanın 'tarafı' olmak için de kullanıcıların, aidiyetlerini gösterebileceği, diğerlerini 'öteki' olarak adlandırabileceği belli başlı kategorilerin olması, son derece önemli bir nokta olarak karşımıza çıkmaktadır. Yani aslında daha önce bahsi geçen kimlik atfetme biçimleri, R/Place etkinliğinde olağan bir biçimde ve kendiliğinden işleyen bir düzende kendini göstermiştir.

Kaynak: (Şenol, 2022)

Konuya benzer bir çalışmanın sonuçları, başka oyuncuların, oyunu ne kadar çok desteklediklerini belirtmelerinin, tekil kullanıcıların oyundan aldığı keyfi de o ölçüde artırdığını desteklemektedir. Benzer şekilde diğer oyuncular, oyunu desteklemediklerini belirttiklerinde ya da tekil kullanıcılar tarafından bu algı hissedildiğinde, tekil kullanıcıların da oyunla ilgili olumsuz deneyimler bildirme davranışı artmaktadır. Yani sosyal ağlarda yaratılan normların diğer oyuncuların oyun davranışı üzerinde ciddi bir etkiye sahip olduğu söylenebilmektedir (Dengah vd., 2018). Ayrıca, yapılan başka bir çalışmada (Mancini vd., 2018), oyuncuların gruplarına olan bağlılıkları arttıkça dış gruplara yönelik olarak geliştirdikleri önyargılarının da arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

6. BULGULAR

Araştırmanın bu kısmında, literatür taramasıyla elde edilen bulgular ile etkinlikten elde edilmiş olan videolar ve görsellerdeki bilgiler birlikte sunulmuştur. Buradaki temel amaç, literatürdeki bilgiler ile etkinlikte gözlemlenmiş olan durumların benzeştiği ve farklılaştığı yerleri daha net sunabilmektir.

6.1. Kültür

Bayart, kültürü tanımlarken yelpazesini son derece geniş tutmuş, kültürün bir yandan süregelen bir yandan da icat edilen ve edilmeye devam eden maddi-manevi unsurlarını, tanımının içine almıştır. Bir taraftan güncel olan öğelerden bahsederken, bir taraftan da bin yıldır süren zihniyetler, gerçeklikler, toplumsal ritüelleşmelerin derinliğinde biriken yavaşlıklar, gizlilikler ve gecikmeler, kapalı, inatçı, gündelik davranışlara gömülmüş yaşamlardan bahsetmektedir. Aynı zamanda da toplumda meydana gelen, gelebilecek olan sapmaları, gelecek nesillerin art arda kendi işlenmiş kültürlerini çıkaracakları yaratıcılıklarını da göz ardı etmemektedir (Bayart, 1999, s. 68). Kültürün değişken bir yapısı vardır ve kültürün bu özelliği hakkında çok fazla söz söylenmiştir. Manevi unsurların değişiminin, maddi kültür unsurlarından daha yavaş olduğu bilinmekle birlikte, kuşaklar arasındaki farklılaşmanın göz ardı edilmemesi gerektiği de unutulmamalıdır.

İnsanoğlunun birbirine benzemeyen öğeleri bir araya getirerek ve yeniden birleştirerek, bunlardan kültürünü inşa ettiği düşünülmektedir (Bock, 2001, s. 97). İnşa edilen bu kültür, çeşitli değişiklikler göstererek sosyal yapıda can bulmakta ve sosyal yapının değerlendirilmesi konusunda toplumlara yön vermektedir. Güvenç (1994, s. 38), doğanın biyolojik evriminin en zengin bilgi arşivi olması gibi, kültürün de sosyal değişimin en güvenilir belgelerine ev sahipliği ettiğini belirtmektedir. Doğa nasıl biyolojik evrimin en zengin bilgi arşivini içinde bulunduruyorsa, kültür de sosyal değişimin en güvenilir belgelerini elinde saklamaktadır. Sosyal değişimin her kesimde, her bölgede aynı hız ve geçerlilikte gerçekleşmediği de göz ardı edilmemesi gereken bir başka noktadır. King'e (1998, s. 126) göre de, bireyler, çok sayıda kültürel özelliklerin bulunduğu yerde var olmaktadır. Burada özellikle belirtilmelidir ki; her kültür, birbirinden farklıdır ve içinde olgunlaştıkları toplumun izlerini taşımaktadır. Kültür örüntülerinin simgeci ve örtük düşünüşle bağlantılı olduğunu düşünen araştırmacılar da mevcuttur. Örneğin Sapir (1949, s. 201), kültür örüntülerinin simgesel ve mantıki bağlarına değinirken, bu özelliklerin ortaya çıkarılmasında dikkatli ve duyarlı olunması gerektiğini belirtmektedir. Ona göre bir sözcük, bir el hareketi, bir şecere, bir dini inanış biçimi; beklenmedik bir şekilde statü tanımlamasının genel bir simgeciliği içinde bir araya gelebilmektedir.

R/Place etkinliğinin çıktıları değerlendirildiğinde, özellikle kültürün simgesel öğelerine sıkça rastlanıldığı görülmektedir. Sanatçılara ait sanat eserleri, ülkelerin en tanınmış sanatçıları, ülkelere özgü dijital oyun karakterleri, ülkelerin sembolleri haline gelmiş yapılar gibi kültürel öğelerin 72 saat boyunca süren etkinlikte sıkça yer aldığı görülmekle birlikte, başka gruplara ait kullanıcılar ortaya çıkan bu öğeleri silmek için de savaş vermişlerdir. Her grubun kendi ülkesine ve kendi kültürüne ait olan sembolleri görünür kılmakla ilgili kaygısı bu noktada da açığa çıkmıştır. Kültür konusu hem 2017'de gerçekleşmiş olan etkinlikte hem de 2022 yılında gerçekleşmiş olan etkinlikte, en belirgin konu olarak gündeme gelmiştir. Toplumlara ait olan her şeyin birer kültür ögesi olduğu dikkate alınırca, bu etkinlik kültür temelli bir etkinlik olarak da görünüm sergilemiştir.

6.2. Aidiyet

Aidiyet kavramı, daha önce bahsi geçen kültür ve sınıf kavramlarından da ayrı düşünülememektedir. Aidiyet, bir mensubiyetin kabulüdür ve toplumsal bir varlık olan insan için önemli bir alan olarak karşımıza çıkabilmektedir. "Kimlik, bazı insanlarla nelerinizin ortak olduğuna ve sizi başkalarından neyin farklılaştırdığına ilişkin bir ait olma sorunudur. En temel anlamıyla size kişisel konum duygusu, bireyselliğinize değişmez bir öz verir. Ama aynı zamanda da sizin toplumsal ilişkilerinize, diğerleriyle olan karmaşık bağlarınıza ilişkindir ve modern dünyada bu ilişkiler giderek daha karmaşık ve şaşırtıcı bir hale gelmektedir" (Rutherford ve Stuart, 1998, s. 85).

Bireylere toplum tarafından belirlenen bir kimliğin olabileceğinden daha önce de bahsedilmiştir. Toplum tarafından atfedilen bu kimlik, birey tarafından bir süre sonra benimsenebilmekte ve söz konusu birey, kendisine atfedilen kimliğe ait davranışlarda bulunmaya başlayabilmektedir. Birey, kendisine yüklenen bu durum sonucunda, aynı davranış örüntülerini sergileyen başka kişilerin varlığından haberdar olabilmektedir. Kendisi gibi insanların da aynı kimliğe ait olduğunu bilmekte ve oluşan bu kimliksel gruba ait olduğunu hissetmeye başlayabilmektedir. Amerika'da; açık ten rengine sahip olan bireylerin daha koyu renk özelliklerine sahip olanları siyah olarak tanımlamaları ve koyu renk özellikleri gösteren bireylerin bu tanımlı kabulünü siyasi ve toplumsal amaçla kullanmaları konumuz açısından iyi bir örnektir. King'e (1998, s. 70) göre de; "... Kimlik, özdeşleşme sürecini, bu onunla aynı şey ya da biz hepimiz aynıyız deme sürecini ifade eder ya da çağırıştırır". Genel olarak bakıldığında, aidiyet bireyin kendini gerçekleştirme, toplumda

kendine yer edindiği düşüncesine erişebilmesi için olmazsa olmazlardandır. Aidiyet birey için bir ihtiyaç olarak düşünülebilmektedir. Kendini kabul ettirme eylemi, bireyin kendisiyle ‘aynı’ gibi gördüğü insanların arasında daha kolay gerçekleştirilebilmektedir. Ya da topluma ‘biz buyuz’ mesajını vermek, bir topluluğun içinde daha zahmetsiz olacaktır. Ondandır ki, çeşitli şehirlerde, hemşerilik bağlarıyla kurulan dernek, lokal benzeri yapılara çok sık rastlayabilmekteyiz. Bu oluşumlar aslında teker teker bireylerin, aidiyet duygularını tatmin etme ihtiyacını giderdikleri yerlerdir.

Yine King’e (1998, s. 88) göre; toplumda kabul görmek için bir takım gerekliliklerin yerine getirilmesi gerekmektedir. “Sınıfın içindeyseniz oraya ait olduğunuzu bilirsiniz. Eğer dışındaysanız, o zaman sizde patolojik, normal olmayan ya da anormal veya sapkın olan bir şeyler vardır”. Bir topluluğa, gruba ait olmak, toplumsal düzende önemli bir yere sahiptir. İnsanların sosyal varlıklar olması, kabul etme, kabul görme gibi ihtiyaçlarının olması, bu durumu tetikleyen unsurlardır.

R/Place etkinliğinin her anında kişilerin aidiyet duygularının son derece güçlü olduğu görülmüştür. Kullanıcıların kendi içlerinde yapmış oldukları ittifaklar, ortak semboller etrafında bütünleşerek aynı amaç için adeta savaş vermeleri, kendilerine ve kendilerinden olanlara ait olduğunu düşündükleri ortak hedeflerine yoğunlaşmalarına da aracılık eder bir görünüm sergilemektedir. Hem 2017’deki hem de 2022’deki etkinliklerin son görünümünde, tablolara bakıldığında görülen sembollerin örgütlenmiş çok sayıda kullanıcının ortak çabasıyla oluşabileceği düşünüldüğünde grup dinamiğinin etkisinin boyutunu anlamak da kolaylaşacaktır.

6.3. Irk ve Millet

Kimlikler siyasi unsurları da barındıran bir etkiye sahip olmaktadır. Kimlik siyaseti olarak karşımıza çıkmış olan durumun ilk biçimi, bireylerin içinde yer aldıkları toplumda bir özdeşleştirme türünden mahrum kaldıkları ve engellendiklerinde etrafında toplanabilecekleri başka kökler bulmak zorunda kalmalarıyla ilişkilendirilerek ortaya atılmıştır. Bireyler, güvenle varlıklarını idame ettirebilmek için asgari olarak bir takım gereklilikleri sağlamak yönünde tavır geliştirme eğiliminde olabilmektedir (King, 1998, s. 76). Bireyler, üzerinde durabilecekleri bir toprak, belirli bir alan ya da konum bulduktan sonra kendileriyle aynı özellikleri taşımayan insanların da sahiplenmiş oldukları bu mekân ya da konumları kullanmaya başlamasından dolayı bir rahatsızlık duymuş ve ötekileştirme yoluna giderek öteki olarak atfettiklerini tecrit yöntemine başvurmuşur.

İrkçılığın ilk görüldüğü toplumlar; disiplinli, yönetilen, sağlıklı uluslar inşa etme modelleriyle eklemlenen, dengeli sınıflandırıcı sistem arayışlarına sahip toplumlar olarak tanımlanmaktadır. Bu toplumlardan birinde ortaya çıkan; sosyal düzeni rahatsız eder gibi görünen durumlara karşı, kültürel/etnik sınırlara ya da biyoloji, tıp, psikoloji ve psikiyatri, sosyoloji, kriminoloji, pedagoji ve ekonomi gibi söylemlerin kullanıldığı görülmektedir. Rahatsızlık verenlere karşı hastaneler, hapishaneler, okullar, fabrikalar gibi disiplinli, düzenleyici yan kurumları tarafından tanımlandığı şekliyle ‘normal’ kavramlarına tecavüz eder görünen, bulaşıcı ötekileri ayıklamayı kapsayan politikalarının olduğu bilinmektedir. Frenolojinin (kafatası yapısına göre sınıflandırma yapan sahte bilim) on dokuzuncu yüzyıldaki önemini temelinde bu durumun yattığını belirtmektedir. On dokuzuncu yüzyıldan sonra da genlerle insan ırkını ilerletmeyi amaçlayan bir bilim dalı olan öjenizmin, hakların normalleştirilme ve yönetilme süreçlerinde önemli bir role sahip olduğunu iddia etmektedir. Bahsi geçen iki kavram da ayrı ayrı ırkçılaştırma süreçlerinde önemli etkilere sahiptirler (Rattansi ve Westwood, 1997, s. 37). İnsanların ırkçılaştırma süreçleri aslında bir anlamıyla kendilerini garantiye alma, kendi gibi olanlarla, sorunsuz, kuşkusuz bir toplum yaratma düşüncesinin olduğu söylenebilmektedir.

Millet ifadesinin içinde, birçok farklı etnik unsur yer alıyor olsa da kelimenin kendisi egemen grubun özelliklerini yansıtmaması sebebiyle, kendisine yüklenen anlamdan ötürü içinde barınan etnik unsurun kaybolmasına sebep olmaktadır. Çünkü millet üstün ve ayrıcalıklı bir kelime olarak kullanılmaktadır. Örneğin İngiltere’de, ‘etnik’ kelimesi İngilizlerden bahsederken değil, azınlıklar söz konusu olduğunda kullanılan bir kelime haline gelmiştir. Kelimeye yüklenen bu anlam sebebiyle, egemen grup dışında kalan bireylerin toplumdan dışlanması ve onların ‘ötekiler’ şeklinde nitelendirilmesi olağan bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Etnik özellikler, ötekilerin ‘ötekilikleri’ aracılığıyla bilmesiyle öne çıkar bir hale bürünmektedir (Rattansi ve Westwood, 1997, ss. 312-313). ‘İrkçılık, Modernite ve Kimlik’ adlı çalışmada, millet hakkındaki düşünceler; Anderson’un millet anlatısında, milletin hayal edilmiş siyasal bir topluluk şeklinde açıklanmasına atıfta bulunmaktadır. Böylece milletin; hayal edilmiş siyasal bir topluluk olsa bile, bu özelliği onu daha az gerçek ya da daha az güçlü yapmayacağı dile getirilmiştir (Rattansi ve Westwood, 1997,

s. 312). Toplumsal grupların en kapsamlılarından olan millet kavramı, şimdiye kadar anlatılmış olan kültür, etnisite ve aidiyet konularının bir sentezi gibidir. Millet kavramı her zaman olmasa da çoklukla ‘öteki’ ya da ‘ötekileştirme’ kavramlarına bir çağrışım oluşturur.

Kavramın zamanla yabancı korkusu ve ırkçılıkla yüklü hale gelmesinden duyulan endişe zaman zaman dile getirilmektedir. Bu eğilimin, kendisini dinsel, etnik, milli ya da bölgesel topluluklar olarak tanımlayan kimi gruplar arasında diğer kimliklerin ortaya çıkışı ya da artışı ile hız kazanmakta olduğu da vurgulanmaktadır. Bu da ‘sarmal kimlikler diyalektiği’ adı verilen bir oluşumu meydana getirmektedir. Bu diyalektikle, özgül bir kimliğin her olumlaması, diğer gruplar arasında başka toplulukçu olumlamalara sebep olmaktadır. Onlara göre, milliyetçilik ve daha genel anlamıyla topluluksal kimlikler muhakkak suretle ırkçılık anlamına gelmez ve fakat ırkçılık hafife alınmaması gereken bir realitedir (Balibar ve Wallerstein, 1988, ss. 140-142).

Etkinlik bize göstermiştir ki; bireylerin ırk ve millet temelinde kutuplaşabilmesi, en sık rastlanan kutuplaşma biçimlerinden biridir. Tekil kullanıcıların en yoğun olarak bayraklar üzerinden bir yarışa girmesi, ülkelerin kendi bayraklarını tuval üzerinde silinmeden tutabilme çabası, etkinliğin üzerine en fazla konuşulan konularından biri olmuştur. Irk ve millet kavramları bireylerin en nesnel ayrışma alanlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyler, mensubu oldukları ırk ve milleti edinilmiş statüler olarak kazandıkları için varoluşlarına yönelmiş herhangi bir tehditte bu nesnel ölçütün etrafında kolaylıkla toplanıp görünür olma yolunu seçebilmektedir. Her iki etkinlikte de tabloların son haline bakıldığında, öncelikle birden fazla ülkenin bayrağının görünür olması, bireylerin organize olurken ırk ve millet temelli birleşmelerinin yoğun olduğunu sonucunu beraberinde getirmektedir.

6.4. Öteki

Bilgin’in (2001, 161) de sözünü ettiği gibi, herkes yaşamının çeşitli alanlarında kendine “ben kimim?” sorusunu yönelmektedir ve bu sorunun cevabını aramaktadır. Bu soruyla muhatap olan birey kimliğini tanımlarken, “öncelikle, kendini diğer insanlardan ve şeylerden farklı, özgün olarak tanımlama ve dolayısıyla ‘kendi’ olanı ve olmayanı ayırma” yeteneğini ortaya koymaktadır (Kaypakoğlu, 2000, s. 1). Kişisel kimlik ayrılmayı, özerkliği, kendini ortaya koymayı da içinde barındırmakta ve kişisel kimlikte ‘ben’ duygusunun varlığına dikkat çekmektedir. Birey diğerlerinden farklılaştığı ve özerkleştiği oranda biricikliğini hissetmeye başlamaktadır (Bilgin, 1994, s. 242). Kim olunduğunun söylenmesi, aslında kim olmadığının cevabını da içinde barındırmaktadır. Farklılıklar toplumsal konumlanmanın önemli bir yerinde durmaktadır. Bireyler, farklılıkları birer renk olarak algılayabildiği gibi, aslında zaman zaman birer tehdit olarak algılamaktan da geri kalmamaktadır.

Rattansi ve Westwood, Irkçılık, Modernite ve Kimlik adlı çalışmasında Derrida’nın görüşlerine dayanarak kimlik ve farklılık konularında bir açıklamaya gitmiştir. Derrida’nın saf kökeni reddettiğini ve her kimlik olmak için başka bir şeyden farklı olmayı önceden varsayması gerektiğini iddia etmektedir. Bununla birlikte, kimlik ve farklılık arasında dengeli bir kutuplaşma oluşturmak yerine Derrida’nın literatüre ‘farklı olmak’ ve ‘erteleme’ anlamını birleştirdiği bir kelimeyi kazandırdığını vurgulamaktadır. Onlar böylelikle bir zamansallık unsurunun getirildiğini düşünmekte ve dilin, anlamın ve kimliğin hareketliliğinin vurgulandığını kabul etmektedir. Bu kavramın çeşitli özelliklere dikkat çektiğini; diğer ilgili kavramlara gönderimlerle her zaman mevcut olan bir anlamlandırma faaliyeti potansiyeline, başka bir bağlamda yeniden yazılmaya ve dolayısıyla anlamın ve kimliğin dönüşüm biçimlerinin uzatılmasına da vurgu yaptığını söylemektedir. Bu kavramsallaştırmada, bütün belirli kimliklerin hep geçici kapanma içerdiği ve böylece her zaman yeniden yorumlanmaya ve düşünmeye açık olma özellikleri ön plana çıkmaktadır (Rattansi ve Westwood, 1997, s. 42).

Denilebilir ki, farklılaşma içinde bulunduğumuz çağın özellikleri de dikkate alındığında kaçınılmaz bir durumdur. Ulusal-toplumsal kültürler, başka kültürlerle iç içe geçerek farklı farklı biçimlenmektedir. Bu nedenle, küresel kültürler de kısmen ulusal toplumlar arasındaki ve içindeki özgül etkileşimlerin ürünüdür (King, 1998, s. 119). Öte yandan, artan etkileşimin -daha fazla iletişim ve ulaşım- ortak bir kültür meydana getirdiği varsayımı da bulunmaktadır. Bazı durumlarda bunun doğruluğu kabul edilebilir “fakat savaşlar en sık olarak yüksek düzeyde etkileşimde bulunan toplumlar arasında meydana gelir ve etkileşim sıklıkla mevcut kimlikleri kuvvetlendirir ve direniş, tepki ve çatışma üretir” (Huntington, 1997, s. 78). Huntington’un bahsettiği bu çatışma, bir realitenin yansımasıdır. Artan etkileşim, farklılık korkuları, beraberinde büyük kaosları da meydana getirebilecek potansiyele sahiptir. İnsanlar güvende yaşamayı tercih etmektedir. Hangi alanda olursa olsun, kendi sağlıklarını, bütünlüklerini, hâkimiyetlerini, yaşama alanlarını,

çevrelerini ve buna benzer alanları tehdit altında hissettikleri anda, tavırları farklılaşarak, savunma durumuna geçmeyi uygun görürler ve bunun en doğal hakları olduğunu ispatlamak konusunda çok fazla zorluk çekmezler.

Sürekli gelişen bir toplumsal kargaşa, kültürel çeşitlilik ve kimlik çoğalmasının varlığını göz ardı edilemez durumdadır. Bu, post modern dünyanın bir göstergesi olabilmektedir. “İnsan olarak çıkarlarımıza yönelik taleplerimiz, farklılıklarla birlikte aynı zamanda yaşamayı öğrenemediğimiz sürece hiçbir şey ifade edemeyecektir” ön kabulüyle, çıkarların tüm insanlık adına geri planda tutularak, farklılıkları da kucaklamak gerekliliği doğmaktadır (Rutherford ve Stuart, 1998, s. 90). Yani bu görüşe göre, toplam toplum refahını, teker teker bireylerin sahip oldukları refahtan üstün tutmak gerekmektedir. Benzer şekilde Bayart (1999, s. 92), farklılıkların söz konusu durumda kişiselliğinden bahsederken, kimliklerin üretilmesi gibi kültürlerin üretilmesinin kişisel bir olgu olmadığını görmezden gelmemektedir. Bu durum kendi ile olduğu kadar ‘öteki’ ile de kurulan bir bağı gözler önüne sermektedir.

Bayart tarihsel deneyimin, toplumsal bir failin gerçekleştirdiği kimlik teşhisi her zaman bağlamsal, çoğul ve görel olduğunu gösterdiğini söylerken, çeşitli örneklerle konuyu daha anlaşılır bir boyuta taşımıştır. “Malo’da oturan bir kişi, kendini Rennesli karşısında Saint-Malolu, Parisli karşısında Bröton, Alman karşısında Fransız, Amerikalı karşısında Avrupalı, Afrikalı karşısında Beyaz, patronu karşısında emekçi, Protestan karşısında Katolik, karısının karşısında koca, doktorunun karşısında hasta olarak tanımlar” derken, bu kimliklerin her birinin aslında tam da Max Weber’in etniklikten söz ederken söylediği gibi varsayılmış olduğunu vurgulamaktadır. Bu tanımlamalar, muhtemelen siyasal ya da herhangi bir toplumsal alanda belli bir grupla bütünleşmeye yardımcı olur. Fakat tek başlarına da tamamen var olabilmeleri imkânsızdır. Bu varsayılan kimliklerden hiçbiri, bir bireyin sahip olduğu kimliksel yığını sonuna kadar tüketerek içeremez (Bayart, 1999, s. 89).

Kısacası, her birimiz kendimizi tanımlarken, çoklukla içinde bulunduğumuz konum ya da duruma göre sadece belirli özelliklerimizin ön plana çıktığı sıfatları kendimize göre yorumla açık vaziyette karşımızdakine sunarız. Bu durumda, sahip olunan özellikler bir araç niteliğindedir. Karşındakine daima bir mesaj iletme kaygısındadır. Yani, bir takım kişiler tarafından; tavırları ölçülüp tartılarak ‘feminist’ olduğuna yönelik geri bildirimler almış bir kadının bunu herhangi bir durumda dile getirmesi, altında bir mesaj içeriyordur. Bu mesaj içinde bulunulan duruma göre farklılık gösterebileceği gibi, birey tarafından hiçbir zaman dile getirilmeme ya da söz edilmeme hakkını da saklı tutar.

Bu noktada, King’in (1998, s. 71) şu sözleri konuya açıklık getirebilecektir. “Kişinin içindekine ait olan ötekidir. Kişinin durduğu yerden bilebileceği yalnızca ötekidir. Ben, ötekinin bakışında yazılıdır”. Kimlik bir süreç, bir anlatı, bir söylem ya da bir konum olarak ötekinin çizgileriyle belirlenmiş bir olgudur. Biraz daha açmak gerekirse, birey doğrudan doğruya kendini konumlandırmaya gittiği durumlarda bile, aslında ilk konumlandığı diğerleridir. Diğerlerinden hareketle kendinde bulunan, diğerlerinde olan veyahut olmayan özelliklerle kendine bir konum bulma çabasına yönelmektedir. Burada ilk olarak karşımıza çıkan konumlandırma ötekidir.

Aslında sözde ‘ötekiler’, bizim ne düşündüğümüzü, ne istediğimizi ve ne olduğumuzu belirlememiz, belirtmemiz hakkında oldukça önemli bir paya sahiptirler. Bunların gerekli bir kısmını biçimlendirmektelerdir (Baumann, 2006, s. 127). Yani, insanın sosyal bir varlık olma özelliğine tekrar dikkat çekmek gerekirse, tek başına birey, diğerleri olmadan kendini konumlandırma ihtiyacı duymayacaktır. Ya da başka bir perspektiften bakarsak, birey başkalarının ne olduğunu bilmeden, başkaları hakkında fikir sahibi olmadan, kendisi hakkında, istekleri hakkında çok fazla şey söyleyebilecek durumda değildir.

King (1998, s. 41), birey isterse tüm dünyayı dolaşsın, kendisi dışındakilerin ne olduğunu öğrendiğinde, aslında kendini, diğerlerinin olmadığı olarak tanımlama eğiliminde olacağını belirtmektedir. Ona göre kimlik, her zaman kendi olumsuzunu sadece olumsuz olanın dar bakışıyla elde edebilen yapılandırılmış bir temsil olarak görülmektedir. Kimlik, kendini inşa edebilmek için ötekinin iğne deliğinden geçmelidir. Bu açıdan bakıldığında da kimliğin oldukça aykırı bir karşıtlıklar kümesi ürettiğini söylemek de yanlış olmayacaktır. Benzer bir çözümlemede bulunan Bayart (1999, s. 929) da kendi kimliğimizi ait olunan cemaat ve kültürün olumluluğundan ziyade, ilişki içinde olduğumuz cemaat ve kültürler göre belirlediğimizi belirtmektedir.

‘Öteki’nin de dinamik bir yapıya sahip olduğu unutulmamalıdır. Öteki olarak adlandırılan birey ya da gruplar, pek çok zaman farklılık gösterebilir. Yani bazı durumlarda, aileden olmayan bireylere, bazı zamanlarda dindaş olunmayan bireylere, bazı zamanlarda ırkdaş olunmayan bireylere öteki damgasını

vurmak; bazı zamanlarda ise, bunların hepsini ‘bizden’ olarak tanımlamak da bu kavramın belirsizliğini ortaya koymaktadır. Fakat sıklıkla Huntington’un (1997, s. 22) vurgu yaptığı yönde bir eğilim olmaktadır. İnsanlar kendilerini etnik ve dini terimlerle tanımladıkça farklı din ve etnik yapılara mensup diğer insanlarla kendileri arasında birbirlerine karşı biz ve onlar ilişkisinin var olduğunu büyük olasılıkla görmeye başlayacaklardır. Aslına bakılırsa, bu durum birçok bilim insanı, siyasetçi, yönetici, işveren vs. tarafından saptanmış olup çeşitli amaçlar yolunda çıkar sağlayabilmek adına kullanılabilir.

İdeoloji temelinde ittifaklar kurmak ve destek sağlayabilme imkânı azalmaya başlayınca çeşitli hükümetler ve gruplar, ortak din ve medeniyet kimliğine müracaat etme ve bu yolla destek bulma teşebbüsünde bulunmaya başlar, bu sürekli artan bir yaklaşımdır (Huntington, 1997, s. 23). Bu kadar etkili bir role sahip öteki algısı, tabii ki ‘onlar’ı ve düşman arayışını da içselleştirmede bir araç konumundadır. Biliyoruz ki, öteki olarak adlandırdıklarımız her kimlik kurgusunda, mutlaka varlığını hissettirir. Bu şekilde, her an içimizde biz-onlar, dost-düşman diye bölünen, fraksiyonlaşan bir toplumsal formasyon ortaya çıkar (Huntington, 1997, s. 358).

Öteki ve ötekileştirme konusu da R/Place etkinliğinin en fazla görünür olan konularından biri haline gelmiştir. Bireyler, kendilerine ait olan unsurların dışında kalan her simgede yıkıcı bir tavır sergileyerek, kendilerinden olan simgelere yer açabilmek için diğerlerinin alanlarını ele geçirme davranışı göstermiştir. Bu noktada, küresel bir ötekileştirme örneği daha yaşanmıştır ve bireylerin, etkinlik gerçekleşirken gündemde olan Rusya-Ukrayna savaşında da konum belirleyerek Ukrayna bayrağını savunma yönünde davranış geliştirdiği de gözlemlenmiştir. Literatürde de görüldüğü üzere, ötekileştirmenin tek ve değişmez kriterlerinden bahsetmek mümkün değildir. Ötekileştirme, birden fazla olayda, durumda ve biçimde ortaya çıkabilmekte ve kişilerin referans gruplar olarak nitelendirdiği topluluklara yönelik olabilmektedir.

7. SONUÇ

Kimlik kavramının hem bireysel, hem de kültürel ve toplumsal bir arka planı bulunmaktadır. Kimlik alanındaki birçok çalışmasıyla dikkat çeken Bilgin (2001, s. 242), kişisel kimliğin bir ayrılması, özerkliği, kendini ortaya koymayı içerdiğini ve ‘ben’ duygusundan hareketle biçimlendiğini savunmaktadır. Ona göre, birey diğerlerinden farklılaştığı ve özerkleştiği oranda biricikliğini hissetmektedir. Böylece birey, ‘öteki’nden yola çıkarak kendini konumlandırmaktadır. Bu şekliyle, kişisel kimlikte ağır basan bir ‘ben’ vurgusu bulunmaktadır. Birey, diğerlerinden farklılaştığı oranda kimliğine tutunmakta ve onu kaybetmemek için elinden geleni yapmaya hazır hale gelebilmektedir. Farklılaşmanın önemi de bu haliyle daha görünür hale gelmektedir.

Küreselleşmenin etkisiyle, kültürlerin, bireylerin, ulusların birbirlerine yaklaştıklarını ve aynılaşmaya eğilimlerinin olduğu fikri literatürde karşılık bulsa da birlikte yaşayan insanlar, bazı durumlarda aykırı davranışları hoş karşılamayarak; onları görmezden gelme, yok sayma ya da farklı yaptırımlarla cezalandırma yoluna gidebilmektedir. Bu durum da göstermektedir ki; bireyler, kendilerinden farklı olanları ilk çatışma ortamında ‘öteki’ olarak görme eğilimine sahiptir.

Bireyler, toplumda sadece kendini temsil ederken bir farklılaşma ihtiyacı hisseder ve fakat bir toplumsal grup üyeliği rolünü üstlenmişken ya da toplum içinde yaşarken, toplumun verili norm ve kurallarına uygunluk gösteren aynılaşma yönünde tavır sergilemeye daha yatkın davranabilmektedir. Çünkü aksi davranış sergileyen bireyler, yazılı olmasa da kendi belirledikleri kurallarla bir takım yaptırımlara gitme eğilimi sergileyebilmektedir. Mahalle baskısında; bahse konu olan sosyal yaptırım uygulamaları, mahallenin bizzat merkezinde yaşamaktadır. Çeşitli tecritlerle bireyler aynılaşmaya zorlanabilmektedir.

Çevrimiçi ortamlarda kişilerin oluşturmuş oldukları profiller, gerçek yaşamlarındaki pratiklere benzer görünüm sergileme eğilimindedir. Grup dinamiği içinde gösterilen davranışlar gerçek yaşamda ve sanal topluluklarda benzer görünüm sergilemektedir. Aidiyet hissi, roller ve statüler, ötekileştirme davranışı, kazanma isteği gibi durumlar, çevrimiçi ortamlarda da görülen durumlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Küreselleşen yeni dünyada, teknolojinin bireylerin hayatlarında kapladığı yer görünenin de ötesine geçmektedir.

Çevrimiçi platformlarda, sosyal kimlik geliştirme durumuyla karşılaşıldığında, aynı zamanda bu medya ortamlarının, bireylerin özsayılarını destekleyebildiği ve yalnızlık hislerini azalttığı bilinmektedir (Kaye vd., 2017). Bazı kişilerin gündelik yaşantılarında gruplara dahil olma ve sosyal kimlik geliştirmekte zorlandıkları ancak aynı kişilerin çevrimiçi platformlarda geliştirdikleri sosyal kimlikleriyle gerçek yaşamlarındaki eksikliği kapattıkları düşünülmektedir (Gong vd., 2019). Sanal platformlar, bireylerin gerçek

yaşamlarında eksikliğini çektiği durumların bile telafi edicisi vaziyetindeyken, çalışmanın konusu olan R/Place gibi etkinliklerde de galibiyet hissini tatmin ederek, dâhil olunan grubun temsili vasıtasıyla bireylerin görünür olmasına yüklenilen anlam, bir kez daha önem kazanmaktadır.

Bauman'ın çözümlemesini yapmış olduğu sınıflama kavramı da özünde bölmek ve ayırmak kavramlarını barındırmaktadır. Ona göre, dünya, ayrı ve farklılaşmış varlıklardan oluşmaktadır. Her varlığın dâhil olduğu bir grup vardır ve varlıkların dâhil olduğu her bir grup, diğer varlık gruplarından farklıdır. Hatta diğer grupların karşıtı olarak da değerlendirilebilmektedir. Sınıflama, bu sebeple dâhil etme ve dışlama eylemlerinden oluşmaktadır. Belirli varlıklar, ancak öteki varlıkların dışlaması yoluyla kategorize edilebilir bir nitelik kazanmaktadır (2003, ss. 10-11). Kendimizi tanımladığımız ve kimlik atfettiğimiz alanlar, esasen diğerlerinden farklılaştığımız ve onlara dâhil olamadığımız ya da olmayı tercih etmediğimiz alanları da içermektedir.

Bu noktada, hemen hemen tüm dünya vatandaşlarının erişimine açık olan dijital platformlardaki kullanıcıların, kimlik kavramına yükledikleri anlamlar da gündeme gelmektedir. İnternet siteleri aracılığıyla milyonlarca kişinin katılımına sunulan dijital etkinliklerde rekabet duygusunun körüklendiği R/Place etkinliği ile gözlemlenmiştir. Kuralların sadece beş dakika ara ile piksel boyamak olduğu bir etkinlik, kısa sürede bireylerin kendilerini ait hissettikleri grupların sembollerini görünür kılma savaşına dönüşmüş ve diğerlerini yok ederek kendi mevcudiyetini ispatlamak için kendilerinden olanlarla dayanışma içine girmesine sebep olan bir duruma evrilmiştir. Bu, en temel içgüdü olan 'hayatta kalma'nın da bir yansıması olarak okunabilecek bir durumdur. Bireylerin kendilerinden olanın yanında saf tutarak daha güçlü hale gelmesinin dijital bir ispatı, bu etkinlikle gerçekleşmiştir.

Etkinlikle birlikte ortaya çıkmış olan grup davranışı, bireylerin etkinliği gelip geçici bir oyun olarak görmemesinin nedenselliği arasında bağlantı kurmayı kolaylaştırmaktadır. Çalışmada sözü edilen çevrimiçi platformlardaki oyuncu ya da kullanıcı davranışlarının incelendiği çalışmalardan da yola çıkılarak, bireylerin kendilerini gerçekleştirmesinin ve bir grup üyesi olarak sosyal kimliklerinin temsilinin dijital platformlara taşındığı rahatlıkla söylenebilmektedir. Bireyler, kendilerini nitelendiren özellikleri paylaştıkları bireylerle işbirliği kurmak suretiyle, diğerlerinden üstünlüklerini ispatlayabildikleri ölçüde aidiyet hissini tatmin etme, başarmanın hazzını yaşama ve grup üyeliğine daha fazla anlam yükleme eğiliminde olabilmektedir.

Bu çalışma etik kurul izni gerektirmemektedir.

Makale ile ilgili notlar

Makale araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır.

Araştırmanın tamamı, beyan edilen tek yazar tarafından yapılmıştır.

KAYNAKÇA

- Balibar, E. ve Wallerstein, I. (1988). *İrk, ulus, sınıf*. Metis Yayınları.
- Bauman, Z. (2003). *Modernlik ve müphemlik*. Ayrıntı Yayınları.
- Baumann, G. (2006). *Çokkültürlülük bilmecesi*. I. Demirakın (Çev.). Dost Kitabevi Yayınları.
- Bayart, J. F. (1999). *Kimlik yanılısaması*. M. Morali (Çev.). Metis Yayınları.
- Backman, C. W. ve Secord, P. F. (1974). *Social psychology*. (2. Baskı). Mc Graw Hill Ltd.
- Bilgin, N. (1994). *Sosyal bilimler kavşağında kimlik sorunu*. Ege Yayınları.
- Bilgin, N. (2001). *İnsan ilişkileri ve kimlik*. Sistem Yayıncılık.
- Bock, P. K. (2001). *İnsan davranışının kültürel temelleri*. N. S. Altunek (Çev.). İmge Kitabevi.
- Dengah, H. J. F., Snodgrass, J. G., Else, R. J. ve Polzer, E. R. (2018). The social networks and distinctive experiences of intensively involved online gamers: A novel mixed methods approach. *Computers in Human Behavior*, 80, 229–242. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.11.004>
- Elden, M., Ulukök, Ö. ve Yeygel, S. (2005). *Şimdi reklamlar... İletişim Yayınevi*.
- Erikson, E. (2003). Psikososyal kimlik. M. D. Karacoşkun (Çev.). *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi III*. Sayı 2.
- Fichter, J. (1993). *Sosyoloji nedir?* N. Çelebi (Çev.). Atilla Kitabevi.
- Giddens, A. (1996). *Modernliğin sonuçları*. E. Kuşdil (Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Gong, X., Zhang, K. Z. K., Cheung, C. M. K., Chen, C. ve Lee, M. K. O. (2019). Alone or together? Exploring the role of desire for online group gaming in players' social game addiction. *Information & Management*, 56(6), 103-139. <https://doi.org/10.1016/j.im.2019.01.001>
- Gözübüyük, O. E. (2022). İnterneti kasıp kavuran etkinlik: Reddit R/Place! Milyonlarca kullanıcı piksel savaşları için aynı anda harekete geçti!. <https://www.sabah.com.tr/galeri/yasam/interneti-kasip-kavuran-etkinlik-rplace-milyonlarca-kullanici-piksel-savaslari-icin-ayni-anda-harekete-gecti>
- Guegan, J., Moliner, P. ve Buisine, S. (2015). Why are online games so self-involving: A social identity analysis of massively multiplayer online role-playing games: Social identity analysis of MMORPG. *European Journal of Social Psychology*, 45(3), 349-355. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2103>
- Güvenç, B. (1994). *Türk kimliği*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Haber Merkezi. (11 Nisan 2017). Pikseller savaşı: Reddit, 'R/Place' ile kolektif çalışmanın gücünü gösterdi. Bilimvesaire. <https://bilimvesaire.com/2017/04/haber/pikseller-savasi-reddit-rplace-ile-kolektif-calismanin-gucunu-gosterdi/>
- Huntington, S. P. (1997). *Medeniyetler çatışması*. M. Yılmaz (Der.). Vadi Yayınları.
- Kaye, L. K., Kowert, R. ve Quinn, S. (2017). The role of social identity and online social capital on psychosocial outcomes in MMO players. *Computers in Human Behavior*, 74, 215-223. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.04.030>
- Kaypakoğlu, S. (2000). *Ulusal ekonomilerin bütünleşmesi sürecinde kimlik sorunları ve iletişim*. Der Yayınları.
- King, A. D. (1998). *Kültür-küreselleşme ve dünya sistemi*. Ü. H. Yolsal, G. SEÇKİN (Çev.). Bilim ve Sanat Yayınları.

- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü*. O. Akinhay, D. Kömürcü (Çev). Bilim ve Sanat Yayınları.
- McKenna, K. Y. A. ve Bargh, J. A. (1999). Causes and consequences of social interaction on the Internet: A conceptual framework. *Media Psychology*, 1(3), 249-269.
- O'Connor, E. L., Longman, H., White, K. M. ve Obst, P. L. (2015). Sense of community, social identity and social support among players of massively multiplayer online games (MMOGs): A qualitative analysis. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 25(6), 459-473. <https://doi.org/10.1002/casp.2224>
- Rattansi, A. ve Westwood, S. (1997). *Irçılık, modernite ve kimlik*. S. Akyüz (Çev.). Sarmal Yayınevi.
- Rutherford, J. ve Stuart, A. (1998). *Kimlik*. İ. Sağlamer (Çev.). Sarmal Yayınevi.
- Sapir, E. (1949). *Edward Sapir'in dil, kültür ve kişilikle ilgili seçme yazıları*. Kaliforniya Üniversitesi Yayınları.
- Şenol, R. (2022). Reddit'in dijital sanat etkinliği "R/Place" son gününde: Ukrayna bayrağı ve Putin'e yönelik sloganlar organizasyona damga vurdu. Medyascope. <https://medyascope.tv/2022/04/05/redditin-dijital-sanat-etkinligi-r-place-son-gununde-ukrayna-bayragi-ve-putine-yonelik-sloganlar-organizasyona-damga-vurdu/>
- Tajfel, H. ve Turner, J. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. M. J. Hatch ve M. Schultz (Eds.) içinde, *The Social psychology of Intergroup Relations* (ss. 33-47), Monterey: Brooks/Cole Pub.
- Talas, M. (2003). *Küreselleşme ve Türkiye'de kültür politikaları*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Vachher, P., Levonian, Z., Cheng, H., Yarosh, S. (2020). Understanding community-level conflicts through Reddit R/Place. *CSCW '20 Companion: Conference Companion Publication of the 2020 on Computer Supported Cooperative Work and Social Computing* (pp. 401-405) October, <https://doi.org/10.1145/3406865.3418311>